

نگاهی به اشتغال زنان در سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰

زهرا حرفتی و محمدحسن خاکباززاده

◎ مقدمه

۱۳۹۰ نشان می‌دهد که فعالیت زنان در بخش صنعت کاهش یافته و گرایش آن‌ها به بخش خدمات بیش‌تر شده است. آن‌چه در بخش فعالیت‌های کشاورزی مشاهده می‌شود این است که سهم شاغلان در بخش کشاورزی در سال ۱۳۸۵ کاهش و در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. جدول ۱ توزیع زنان شاغل را در سه گروه عمده‌ی صنعت، کشاورزی و خدمات نشان می‌دهد.

تحلیل وضعیت اشتغال در گروه‌های عمده‌ی شغلی نشان می‌دهد که در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ حدود ۳۰ درصد زنان شاغل در گروه شغلی «متخصصان» مشغول به کار هستند. «کارکنان ماهر کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری» در سال ۱۳۹۰، شامل ۱۸۳ درصد شاغلان و در سال ۱۳۸۵ شامل ۱۱/۶ درصد و در سال ۱۳۷۵ شامل ۱۴/۴ درصد شاغلان بوده است. در سال ۱۳۷۵، حدود ۳۲ درصد زنان در گروه شغلی «صنعتگران و کارکنان مشاغل مربوط» مشغول به کار بوده‌اند که این میزان به رقم ۲۰/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ و ۱۰/۳ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. مقایسه‌ی تعداد زنان شاغل در گروه «قانونگذاران، مقامات عالی‌رتبه و مدیران» در این سال‌ها نشان می‌دهد که ۲/۳ درصد در سال ۱۳۷۵، ۳/۴ درصد در سال ۱۳۸۵ و ۴/۷ درصد در سال ۱۳۹۰ در این گروه شغلی قرار داشته‌اند. جدول ۲ وضع شغلی زنان را در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ نشان می‌دهد. بررسی وضع شغلی نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۰، حدود ۵۹ درصد زنان در بخش خصوصی مشغول به کار بوده‌اند. همچنین بررسی این وضعیت در سرشماری‌های گذشته نیز نشان

میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی متغیری است که با شاخص توسعه‌یافتگی رابطه دارد و نرخ دسترسی زنان به فرصت‌های اقتصادی و اشتغال معمولاً بیان‌کننده‌ی وضعیت اجتماعی زنان در کشورهای مختلف است. در جوامع پیشرفته‌تر و توسعه‌یافته‌تر، حضور زنان در عرصه‌های مختلف مؤثرتر و پررنگ‌تر است. با توجه به اهمیت این موضوع، در این نوشتار با استفاده از داده‌های سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، طی سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ سیمایی از وضعیت مشارکت زنان در بازار کار و چگونگی توزیع آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی بازنمایی می‌شود.

◎ وضعیت اشتغال زنان

جمعیت زنان شاغل در سال ۱۳۷۵ برابر با ۱ میلیون و ۷۶۵ هزار و ۴۰۲ نفر بوده که در سال ۱۳۸۵ به ۲ میلیون و ۷۸۱ هزار و ۸۲۳ نفر و در سال ۱۳۹۰ به ۲ میلیون و ۷۱۱ هزار و ۵۵۷ نفر رسیده است. بررسی میزان اشتغال زنان در فعالیت‌های اقتصادی کشور نشان می‌دهد که سهم آنان از کل شاغلان کشور در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به ترتیب ۱۲/۱، ۱۳/۵ و ۱۳/۱ درصد است. همگام با افزایش میزان بیکاری در کشور، نرخ بیکاری زنان نیز از ۱۳/۳ در سال ۱۳۷۵ به ۲۳/۳ درصد در سال ۱۳۸۵ رسید. طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ میزان بیکاری زنان به ۲۴/۱ درصد افزایش یافته است. مقایسه‌ی گروه‌های عمده‌ی فعالیت زنان شاغل در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و

زهرا حرفتی کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، کارشناس معاونت پایگاه‌های اطلاعاتی و اطلاع‌رسانی مرکز آمار ایران است.

محمدحسن خاکباززاده کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، کارشناس دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل مرکز آمار ایران است.

جدول ۱- توزیع زنان شاغل در گروه‌های عمده‌ی فعالیت در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

گروه عمده‌ی فعالیت	۱۳۷۵		۱۳۸۵		۱۳۹۰	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کشاورزی	۲۹۴۴۶۵	۱۷	۴۰۲۲۱۱	۱۴٫۴	۵۳۵۴۱۱	۱۹٫۷
صنعت	۶۰۹۰۴۶	۳۴	۶۹۸۴۰۶	۲۵٫۱	۴۳۹۱۷۲	۱۶٫۱
خدمات	۸۰۹۶۷۱	۴۶	۱۵۶۵۲۰۱	۵۶٫۲	۱۶۴۵۱۱۵	۶۰٫۷
فعالیت‌های نامشخص	۵۲۲۲۰	۲٫۹	۱۱۶۰۰۵	۴٫۱	۹۲۹۸۹	۳٫۴
جمع	۱۷۶۵۴۰۲	۱۰۰	۲۷۸۱۸۲۳	۱۰۰	۲۷۱۱۵۵۷	۱۰۰

ماخذ داده‌ها: نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

استفاده از فرصت‌های شغلی دارند.

نتیجه‌گیری

شناخت وضعیت اشتغال زنان از مسائلی است که در چند دهه‌ی اخیر در کشور مورد توجه قرار گرفته است؛ زیرا میزان مشارکت اقتصادی زنان یکی از شاخص‌های تأثیرگذار در امر توسعه‌ی پایدار در جوامع امروزی به شمار می‌رود. همچنین با توجه به شمار روزافزون زنان فارغ‌التحصیل دانشگاهی، بسترسازی عرصه‌ی اشتغال و فراهم‌آوردن زمینه‌ی مشارکت اقتصادی آن‌ها از ضرورت‌های اجتناب‌ناپذیر محسوب می‌شود. بررسی سهم اشتغال زنان در فعالیت‌های اقتصادی کشور نشان داد که میزان اشتغال آن‌ها در سال ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۷۵ تنها یک درصد ولی میزان بیکاری آن‌ها بیش از ده درصد افزایش یافته است و حدود یک چهارم زنان فعال کشور در سال ۱۳۹۰ با مشکل بیکاری مواجه هستند. همچنین بررسی سطح تحصیلات بیانگر این است که سطح تحصیلات زنان شاغل بالا رفته و نزدیک به نیمی از آن‌ها (۴۸٫۷ درصد) دارای تحصیلات عالی هستند. با توجه به

می‌دهد که همواره بخش خصوصی زنان شاغل را بیش‌تر به خود جذب کرده است. مقایسه‌ی وضع شغلی زنان در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که میزان اشتغال زنان در بخش عمومی از ۴۰ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۳۵٫۲ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. از سوی دیگر در وضعیت کارفرمایی زنان تغییراتی مشاهده می‌شود. چنانکه در سال ۱۳۹۰، تنها ۱٫۴ درصد زنان شاغل کارفرما بوده‌اند که نسبت به سال ۱۳۸۵ کاهش چشمگیری داشته است. همچنین در سال ۱۳۷۵ نزدیک ۲۱ درصد زنان کارکنان فامیلی بدون مزد بوده‌اند که این رقم به ۱۰٫۷ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

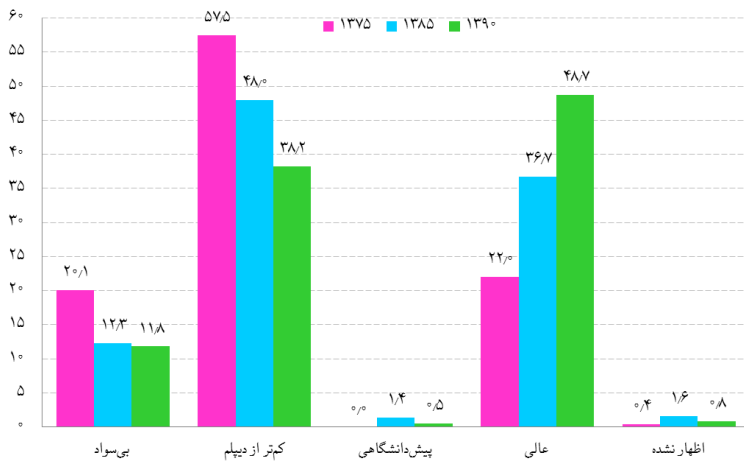
شکل ۱ توزیع اشتغال زنان را بر حسب میزان تحصیلات نشان می‌دهد. چنانچه ملاحظه می‌شود میزان زنان شاغل بی‌سواد از ۲۵ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۱٫۸ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. همچنین میزان زنان شاغل دارای تحصیلات عالی از ۲۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۴۸٫۷ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است. این موضوع نشان می‌دهد که افزایش تحصیلات زنان در افزایش نسبت اشتغال آنها تأثیر داشته است و زنان با تحصیلات بالاتر شانس بیش‌تری برای

جدول ۲- توزیع زنان شاغل بر حسب وضع شغلی در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

وضع شغلی	۱۳۷۵		۱۳۸۵		۱۳۹۰	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کارفرمایان	۱۶۱۷۷	۰٫۹	۱۱۳۱۱۹	۴	۳۷۶۳۳	۱٫۴
کارکنان مستقل	۳۴۷۳۰۴	۱۹٫۶	۶۰۹۳۵۲	۲۱٫۹	۵۵۹۵۱۲	۲۰٫۶
مزد و حقوق بگیر خصوصی	۲۴۹۷۸۳	۱۴٫۱	۶۲۵۲۸۱	۲۲٫۵	۷۰۴۷۴۵	۲۶
کارکنان فامیلی بدون مزد	۳۶۶۵۰۷	۲۰٫۷	۳۱۲۷۸۳	۱۱٫۲	۲۹۰۸۹۹	۱۰٫۷
جمع بخش خصوصی	۹۷۹۷۷۱	۵۵٫۶	۱۶۶۰۵۳۶	۵۹٫۷	۱۵۹۲۷۸۹	۵۸٫۷
مزدگیران بخش عمومی	۷۰۶۸۵۵	۴۰٫۰	۱۰۳۸۸۴۵	۳۷٫۳	۹۵۴۳۵۳	۳۵٫۲
اظهارنشد	۷۸۷۷۶	۴٫۴	۸۲۴۴۳	۳٫۰	۱۶۴۴۱۵	۶٫۱
جمع کل	۱۷۶۵۴۰۲	۴۴٫۴	۲۷۸۱۸۲۳	۱۰۰	۲۷۱۱۵۵۷	۱۰۰

ماخذ داده‌ها: نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

شکل ۱ - توزیع اشتغال زنان بر حسب میزان تحصیلات در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

ماخذ داده‌ها: نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

توضیحات

^۱ در سال ۱۳۷۵ مزد و حقوق بگیران بخش تعاونی در بخش مزدبگیران بخش عمومی منظور شده است.

هزینه‌های سنگین تربیت نیروی انسانی ماهر که منجر به افزایش تحصیلات دانشگاهی، مهارت‌ها و توانمندی‌های زنان شده است، ضرورت آماده‌سازی زمینه‌ی مشارکت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی آنان بیش از پیش احساس می‌شود. حدود یک سوم زنان در گروه شغلی متخصصان مشغول به کار هستند که نشان‌دهنده‌ی ارتباط تحصیلی و شغلی آن‌ها است. همچنین اشتغال زنان در گروه شغلی قانونگذاران، مقامات عالی‌رتبه و مدیران در طی این سه دوره سرشماری افزایش داشته است. بنا بر آنچه گفته شد، عرضه‌ی نیروی انسانی که با افزایش سطح سواد، آموزش و دانش‌آموختگان دانشگاهی همراه شده است می‌تواند به‌عنوان یک روزه‌ی فرصت برای جامعه‌ی ایران مطرح شود و بهره‌گیری از این نیروی انسانی انباشته‌شده رشد اقتصادی را به‌طور چشمگیری افزایش دهد. بنا بر این لزوم برنامه‌ریزی برای کاهش بیکاری زنان ضرورتی انکارناپذیر است.

منابع

- مرکز آمار ایران (۱۳۷۵). نتایج کلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۷۵: کل کشور - ۱. تهران: مرکز آمار ایران.
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۵). نتایج کلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵: کل کشور - ۱. تهران: مرکز آمار ایران.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). نتایج کلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰: کل کشور - ۱. تهران: مرکز آمار ایران.
- یزدخواستی، بهجت؛ احمدی، وکیل (۱۳۸۶). بررسی وضعیت فعالیت و اشتغال زنان در ایران با تأکید بر سرشماری ۱۳۸۵. مجله‌ی علمی و پژوهشی مطالعات زنان، سال اول، شماره سوم، صص ۹-۳۲.

